

Bokanmeldelse

Norbert Ehrenfreund: *The Nuremberg Legacy: How the Nazi War Crimes Trials Changed the Course of History*. Hampshire, St Martin's Press, 2007. ISBN 978-1-40-1397965-0. 288 sider.

Mot slutten av andre verdenskrig tjenestegjorde forfatteren i de amerikanske styrkene i Europa og var med under frigjøringen av Tyskland og Østeriket. Etter krigen dekket som journalist for den amerikanske (militære) avisen Stars and Stripes både Nürnbergprosessen og de påfølgende 12 rettsakene som ble ført mot tyske samfunnstopper for et amerikansk militærtribunal i Nürnberg.

Boken følger konsekvensene av Nürnbergprosessene på to plan, et personlig som handler om hvordan Ehrenfreunds opplevelser under rettsakene medvirket til at han besluttet å studere juss for så etterhvert å bli dommer i Californias høyesterett. Dernest undersøker han hvordan Nürnbergdommen ikke bare har hatt innvirkning på ettertidens forståelse av internasjonal rett, særlig med tanke på forbrytelser mot menneskeheten, men også på en rekke andre rettsområder og samfunnsspørsmål.

Ehrenfreund er amerikansk jøde med tjekkiske røtter og begynner boken med to korte skisser hvor han gjør rede for hvordan nazistenes overfall på Tjecoslovakia hadde konsekvenser for hans egen nære familie, og for sine erfaringer fra de siste dagene av krigen i Europa.

Framstillingen av prosessen fram mot opprettelsen av Nürnbergdomstolen starter med å fremheve den rollen forsvarsminister Henry Stimson og hans nære medarbeidere spilte i den politiske drakampen mellom Forsvarsdepartementet og finansminister Henry Morgenthau Jr med tanke på hvilke etterspill krigen skulle få. Stimson lyktes med å overtale president Roosevelt at tyske krigsforbrytere heller burde stilles for retten enn å bli henrettet summarisk. Forsvarsministerens argumentasjon var moralsk begrunnet og siktet mot å avsløre Hitlers krigføring som en del av omfattende og kriminell konspirasjon og, ikke minst, dokumentere de tyske overgrepene og brudd på internasjonal rett.

Ehrenfreund holder også fram høyesterettsdommer Robert H Jackson som en nøkkelperson både i forberedelsen som ledet opp til selve rettsaken og under prosessens gang. Han ble utnevnt til amerikansk sjefanklager av president Truman og argumenterte i likhet med forsvarsminister Stimson for et reelt og rettferdig rettsoppgjør. Han siterer Jacksons tale til The American Society of International Law i forkant av utnevnelsen til sjefsaktor:

You must put no man on trial under forms of judicial proceeding if you are not willing to see him freed if not proven guilty [...] the world yields no respect for courts that are organized merely to convict.

President Truman insisterte på at de tiltalte skulle bli behandlet rettførdig: rettsikkerhetens skulle ivaretas for de tiltalte, de hadde hver sin forsvarer og var i utgangspunktet ansett som uskyldig inntil annet var bevist.

21 av nazitoppene ble stilt for retten og anklaget for forbrytelser mot freden, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten. Nürnbergtribunalet ørte relativt få vitneutsagn, men behandlet et nærmest uendelig antall dokumenter som underbygget anklagene mot de tiltalte.

Med utgangspunkt i denne dokumentasjonen vurderer så Ehrenfreunds i hvilken grad arven fra Nürnberg har hatt innvirkning på de 12 påfølgende prosessene i Nürnberg, Tokyotribunalet, vår tids tribunaler og opprettelsen av Den internasjonale strafferettsdomstolen. Han mener å kunne påvise at Nürnbergdommen og den dokumentasjonen som ligger til grunn for den, har vært av avgjørende betydning for hvordan vi tenker rundt medisinsk etikk, menneskerettigheter, rasisme.

Ehrenfreunds vurdering av den massive dokumentasjonen som ligger til grunn Nürnbergdommen kan oppsummeres med et sitat fra kapittel 14 – The Importance of the Record:

The legacy of the trial record shows how critical that one moment was when Jackson persuaded the Allies in London to have a full and fair trial. Had Jackson lost that debate, had the Allies decided to choose summary execution, there would be no record, no legal precedent, no Nuremberg legacy. The most important thing about Nuremberg is that it created the record of Nazi aggression and inhumanity, and set precedents that changed the world.

Det er kanskje særlig på dette området boken har sin styrke. Ehrenberg viser hvordan sentrale anliggende fra Nürnbergprosessen har formet og påvirket verdenssamfunnet også på felter som vi ikke uten videre forbinder med rettsoppgjøret etter krigen.

Framstillingen av prosessen som ledet fram til opprettelsen av Nürnbergtribunalet er kortfattet og svært overordnet. For den som ønsker å sette seg mer detaljert inn drakampen mellom de ulike fløyene i amerikansk forvaltning og de internasjonale forhandlingene, anbefales Bradley F Smiths bok *The Road to Nuremberg*.

Leif Tore Michelsen